

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2022.11(157).24
УДК 374.7:796](498)«1873/1934»

Мосейчук Ю.Ю.

доктор педагогічних наук, професор кафедри фізичної культури та основ здоров'я
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
Дудицька С.П.

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, наук з фізичного виховання і спорту,
доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання і спорту
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
Ячнюк М.Ю.

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри фізичної культури та основ здоров'я
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
Цибанюк О.О.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання і спорту
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНИХ ТОВАРИСТВ – НАЦІОНАЛЬНЕ БЮРО ТУРИЗМУ В КАРПАТАХ (РУМУНІЯ, МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД)

В статті Мосейчук Ю.Ю., Дудицька С.П., Ячнюк М.Ю., Цибанюк О.О. «Європейський досвід організації фізкультурно-спортивних товариств – національне бюро туризму в Карпатах (Румунія, міжвоєнний період)» проаналізований європейський досвід організації фізкультурно-спортивних товариств на прикладі діяльності Національного бюро туризму в Карпатах (Румунія) у міжвоєнний період. Авторами визначено особливості започаткування туристичної роботи з населенням на румунських землях у ХІХ ст., виокремлено мету діяльності таких спілок – розвиток туризму, масового залучення до такої діяльності представників усіх соціальних прошарків населення і формування єдиної системи (розвитку територіальних об'єктів, формування системи підготовки фахівців, поширення такої діяльності) тощо. Проаналізовані аспекти діяльності «Альпійського товариства Трансільванії», «Трансільванської карпатської асоціації», «Румунського географічного товариства Бухареста», «Гуртка мандрівників», «*Hanul Drumetilor*». Окреслено засади діяльності державного Національного бюро туризму в Карпатах (1936 р.). В статті виокремлені досягнення Національного бюро у досліджений період: була класифікована та здійснено визначення розташування курортно-оздоровчих і туристичних курортів; за його ініціативою розпочаті будівництва готелів; зведено будинки-притулки у гірських районах; розвивало зимові види спорту, зокрема лижі і бобслеї, збудувавши бобслейні траси на карпатських курортах. Авторами зазначено, що зміна режиму в Румунії призвела до того, що туристичні асоціації були розпущені в 1948 році, а вся їхня власність була передана Національному бюро туризму.

Ключові слова: курорти, походи, Румунія, спілки, товариство, туризм.

In the article Moseychuk Yu., Dudytka S., Yachnyuk M., Tsibanyuk O. "European experience of the organization of physical culture and sports societies - the National Bureau of Tourism in the Carpathians (Romania, interwar period)" analyzed the European experience of the organization of physical culture and sports societies on the example of the activities of the National Bureau of Tourism in the Carpathians (Romania) in the interwar period. The authors identified the peculiarities of starting tourism work with the population on the Romanian lands in the 19th century, highlighted the purpose of the activities of such associations - the development of tourism, the mass involvement of representatives of all social strata of the population in such activities and the formation of a unified system (development of territorial objects, formation of a system of training specialists, spread of such activity), etc. Aspects of the activity of "Alpine Society of Transylvania", "Transylvanian Carpathian Association", "Romanian Geographical Society of Bucharest", "Group of Travelers", "Hanul Drumetilor" were analyzed. The principles of the activity of the state National Bureau of Tourism in the Carpathians (1936) are outlined. It was determined that the idea of E. Rakovice to create a state institution of tourism began to be realized in 1926, when, according to the provisions of the law on health protection, the National Bureau of Tourism was created, subordinate to the Ministry of Health, whose main task was to coordinate the organization and activities of balneological centers in the country. However, such a narrow, limited field of activity did not reflect the entire necessary volume of development and popularity of tourism in the interwar period. The article highlights the achievements of the National Bureau in the studied period: the location of health resorts and tourist resorts was classified and determined; on his initiative, the construction of hotels was started; shelter houses were built in the mountain areas of Ranka, Obarsia Lotrului, Babele, Chukas; developed winter sports, in particular skiing and bobsleigh, by designing and building bobsleighs tracks in Carpathian resorts. The authors note that the change of regime in Romania led to the fact that the tourist associations were dissolved in 1948, and all their property was transferred to the National Bureau of Tourism. Romania was the only country of the Soviet bloc that stopped the activities of all tourist associations and organizations.

Keywords: resorts, hikes, Romania, unions, society, tourism.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Актуальною визначаємо є потреба глибокого реформування фізичного виховання підрастаючого покоління відповідно до національно-ідейних цінностей та світової динаміки. У цьому сенсі актуальним постає питання вивчення теорії і практики

фізкультурної освіти у країнах Європейського Союзу, оскільки наукове обґрунтування подібної проблематики диктується сучасними тенденціями оптимізації або навіть реформування освітнього процесу. Відповідно, у цьому контексті значний науковий і практичний інтерес становить вивчення досвіду організації, матеріально-технічного, програмно-методичного та кадрового забезпечення фізичного виховання дітей та учнівської молоді країн світу та Європи в різні історичні періоди.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В цьому сенсі актуальною постає проблема вивчення практики організації фізичного виховання, зокрема туристичної роботи в країнах світу та Європейського Союзу, оскільки наукове обґрунтування подібної проблематики диктується певними сучасними тенденціями. Так, нагальність дослідження доводять статті науковців та практиків – Л. де Врайса, В. Іварсона, П. Халлала; аспекти трансформації позаурочних форм фізичного виховання у зарубіжних країнах в різні історичні періоди аналізували В. Лях, М. Майер, А. Яковенко. Проблеми фізичного виховання в Румунії, а саме особливості організації туристичної діяльності з школярами, її роль у формуванні всебічного впливу на формування сучасного покоління досліджували Я. Галан, Т. Завгородня, Г. Ністореску, Ф. Пацак, В. Сав, І. Стражнікова, О. Цибанюк тощо [1; 2; 3].

Метою статті став аналіз європейського досвіду організації фізкультурно-спортивних товариств на прикладі Національного бюро туризму в Карпатах у міжвоєнний період.

Методи дослідження методи аналізу й узагальнення наукової, навчально-методичної та спеціальної літератури з фізичного виховання та педагогіки, архівних документів та нормативно-правових актів досліджуваного періоду, статистичних даних.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перші туристичні заходи на румунських землях були організовані у XIX ст. низкою асоціацій, організацій, товариств, клубів, що прагнули великої мети – розвитку туризму, масового залучення до такої діяльності представників усіх соціальних прошарків населення і формування єдиної системи (розвитку територіальних об'єктів, формування системи підготовки фахівців, поширення такої діяльності) тощо.

Ці професійні організації займалися популяризацією походів та екскурсій, будівництвом притулків для туристів, прокладанням нових маршрутів, стежок, розробкою єдиного маркування, а також організації теоретичних та практичних курсів скелелазіння, «примітивного» орієнтування на місцевості, ходьби на лижах; популяризацією через видання туристичних монографій, альманахів, путівників, карт тощо [7]. У серпні 1873 р. в м. Брашові було засновано «Альпійське товариство Трансільванії» («Siebenburgische Alpen Verein in Kronstadt»), яку вважають першим туристичним товариством у Румунії. Метою його діяльності стали подорожі Карпатами, організація екскурсій гірською місцевістю для всіх бажаючих. Ця туристична група діяла протягом чотирьох років, коли у 1881 р. вона об'єдналася з «Трансільванською карпатською асоціацією» («Siebenbürgischer Karpathenverein – S.K.V.»), м. Сібіу і стала її філією.

«Трансільванська карпатська асоціація» була створена за моделлю «Німецько-Австрійської альпійської асоціації», що культивувала туристичний дух, активне фізичне виховання і потужну краєзнавчу роботу, намагаючись зробити румунський край відомим у світі та доступним для всіх верств населення, зокрема молодь [7].

У 1875 р. активісти заснували Румунське географічне товариство Бухареста, одним із провідних напрямів якого стало тематична видавницька діяльність – тут більше 50-ти років (1876-1943 рр.) друкується «Бюлетень Румунського географічного товариства», Великий географічний словник Румунії (1898-1902 рр.), а також описи подорожей, експедицій тощо. «Гурток мандрівників» («Cercul Excursionistilor»), заснований 1 січня 1891 р., опікувався розробкою методики навчання основ туризму: в'язання вузлів, страхування партнера, правильного пересування – переступання «де основою опори є ступні» [7]. У м. Клуж в тому ж році була заснована одне із національних туристичних спілок угорців Румунії «Трансільванське туристичне товариство» («Societatea Carpathian Ardeleană a Turistilor»), яке в період 1904-1940 рр. створило близько 20 будиночків туристів і гірських притулків. У 1892 р. було засновано перше банатсько-карпатське товариство, яке згодом розпочало видавництво туристичний путівник «Călăuza turistică a Banatului», перший туристичний журнал «Bănăţean Tourism» (1895 р.), який через два роки перетворюється на першу спортивну газету регіону – «Sportul Bănăţean». У 1948 р. товариство припинило діяльність, а після 1990 р. відновило її, проголошуючи відродження та розвиток гірського туризму. Практичною діяльністю – встановленню пам'яток під час подорожей (Хрест Героїв на горі Карайман, встановлений в березні 1893 р.), розвідкою нових маршрутів (печери Яломіцей, будівництво притулків «Ому» та «Карайман»), організацією заходів по обміну досвідом займалось товариство «Карпатський Синай» (1913 р.).

У міжвоєнний період, на теренах королівської Румунії, також активно діяло «Hanul Drumetilor», туристичне товариство, засноване в березні 1921 року, що 10 червня 1925 року теж влилося в ряди «Туристичного клубу». Таке зміцнення призвело до збільшення числа учасників і відповідно, інтенсивного розвитку, й у 1926 р. Клуб (T.C.R.) став найпотужнішою туристичною асоціацією в країні. Гасло Клубу «Через туризм до знання та любові до Румунії» синтезували ідеї попередників щодо освітнього і виховного потенціалу туристичної діяльності. У 1929 році була створена «Асоціація туристів з високих гір Румунії» (ADMIR), яка популяризувала туризм серед різних верств населення. Штаб-квартири асоціації знаходились в м. Плоешті, м. Пітешті, м. Кимпулунг-Мусчелі та м. Фегераші. («Asociația Turistică României Pitoreasca» (ATRP), створена в Бухаресті 21 травня 1930 р., видавала журнал «Мальовнича Румунія» («România Pitoreasca»), який став згодом Бюлетенем («Buletinul România Pitoreasca»). 8 березня 1934 р. був створений Румунський альпійський клуб (C.A.R.), профілем якого стали складні сходження в гори. Спілка позначала небезпечні місця і маршрути, займалась будівництвом притулків – «Коштіла» та «Альпійський дім», організувала першу школу скелелазіння. Серед тогочасних фахівців існувала думка, про військову прикладність діяльності організації. Частково її доводить зміст журналу «Альпійський бюлетень» і «Бюлетеню Румунського альпійського клубу», видавництво яких фінансував клуб [5].

В свою чергу, ONT Carpați (Національне бюро туризму в Карпатах) – румунська туристична спілка, заснована в 1936 році, й на початку діяльності була державною організацією [4]. Так, ідея Е. Раковіце створити державну інституцію туризму почала реалізовуватись в 1926 році, коли, згідно положенням закону про охорону здоров'я, було створено

Національне бюро туризму, підпорядковане Міністерству охорони здоров'я, основним завданням якого стала координація організації та діяльності бальнеологічних центрів у країні. Проте, такий вузький, обмежений напрям діяльності не віддзеркалював весь необхідний об'єм розвитку та популярності туризму у міжвоєнний період.

Тому, після численних звернень і потужної підготовчої роботи, 4 січня 1936 року Національне бюро туризму стало організацією з чітко визначеним статусом, базованим на положеннях Закону про організацію туризму від 29 лютого 1936 р. У тому ж році було проведено урочисте відкриття власного офісу [8]. Організоване для сприяння розвитку туризму, Бюро з самого початку здійснював крім програмового забезпечення організації туризму, допомогу та координацію приватних туристичних спілок. Основними завданнями Бюро були визначені: вивчення перспектив розвитку туризму в країні; формування шляхів інформування населення та організація його популяризації через путівники, брошури, плакати, фільми, туристичні журнали, радіо трансляції тощо; розвиток транспортних мереж, суворий контроль за рівнем послуг в готелях, пансіонатах, притулків та будівництво нової інфраструктури; організація туристичних виставок у країні, участь у всіх міжнародних туристичних заходах через фотостенди та плакати; стимулювання румунських туристичних компаній та залучення іноземних туристів до Румунії; співпраця з альпійськими асоціаціями, мото- та велоклубами як власної країни, так і з закордонними [5].

До початку Другої світової війни Бюро звітувало про власні досягнення. Отже, була класифікована та здійснено визначення розташування курортно-оздоровчих і туристичних курортів; за його ініціативою розпочаті будівництва готелів у Мамаї, Вилцові, Турну-Северині, Сармізегетузі, Балчику, Предялі, дельті Дунаю; зведено будинки-притулки у гірських районах Ранка, Обарсія Лотрулуй, Бабеле, Чукас; розвивало зимові види спорту, зокрема лижі і бобслей, зпроектували та збудували бобслейні та трасина курортах Сіная, Предял, Ватра Дорней, Римніку Вилча. Крім того, працівники редагували власний журнал «O.N.T. Румунія», здійснювали виховну діяльність за оприлюднення та ознайомлення з зображеннями місцевості, природних звуків, красот і багатств країни [4].

Зміна режиму в Румунії призвела до того, що туристичні асоціації були розпущені в 1948 році, а вся їхня власність була передана Національному бюро туризму [6]. Румунія була єдиною країною радянського блоку, яка зупинила діяльність всіх туристичних асоціацій та організацій.

Висновки. Отже, історично сформовані традиції та сприятливі географічні умови з однієї сторони, і традиційний для початку ХХ ст. розвинений громадський рух й чітке розуміння освітніх і виховних потужностей туристичної діяльності, зокрема для шкільної молоді, з другої спричинили розвиток її методологічної основи й практичної реалізації на теренах Румунії.

Література

1. Цибанюк О.О. Роль громадських організацій фізкультурно-спортивної спрямованості у становленні фізичного виховання дітей та молоді (на прикладі «Федерації спортивних товариств Румунії»), початок ХХ ст. V Міжнародна науково-практична конференція «Modern research in world science» (м. Львів, 7-9 серпня 2022 р.). С. 497–502.
2. Galan Y., Korzh Y., Zavgorodnia T., Strazhnikova I., Kushnir I., Shestobuz O., Yarmak O., Tsybanyuk O., Kozhokar M. *Correction of the psychophysiological state of young men aged 11-12 years by means of hiking tourism*. Journal of Physical Education and Sport. 2019. Vol 19 (Supplement issue 6), Art. 318 pp. 2120 – 2126.
3. Nistorescu Gh. *Din Plaiul Prahovei la Sinaia. Istorie și Contemporaneitate. Cap. Perioada interbelică*. Ed. Arhimede 1995, p. 84/
4. Pațac Filip. *Istoria comerțului și turismului*. Editura Eurostampa, Timișoara, 2008. p. 56-57.
5. Pușcariu Valeriu. *Turismul în România*. Enciclopedia României. vol. IV, Imprimeria Națională, București, 1943.
6. Sav V. *ONT Carpați, societate cu o istorie de 76 de ani, sfârșește în faliment*. URL: <https://adevarul.ro/economie/ont-carpati-societate-cu-o-istorie-de-76-de-ani-1260987.html> (дата звернення 15.10.2021).
7. *Scurt istoric*. <https://turismul-romaniei.weebly.com/scurt-istoric.html>
8. Vitanos C. A. *Imaginea României prin turism, târguri și expoziții universale, în perioada interbelică*. 2013. Mica Valahie.

References

1. Tsybanyuk O.O. The role of public organizations of physical culture and sports orientation in the formation of physical education of children and youth (on the example of the "Federation of Sports Societies of Romania"), the beginning of the 20th century. V International scientific and practical conference "Modern research in world science" (Lviv, August 7-9, 2022). P. 497–502.
2. Galan Y., Korzh Y., Zavgorodnia T., Strazhnikova I., Kushnir I., Shestobuz O., Yarmak O., Tsybanyuk O., Kozhokar M. *Correction of the psychophysiological state of young men aged 11-12 years by means of hiking tourism*. Journal of Physical Education and Sport. 2019. Vol 19 (Supplement issue 6), Art. 318 pp. 2120 – 2126.
3. Nistorescu Gh. *From Plaiul Prahovai to Sinaia. History and Contemporaneity. Head. The interwar period*. Ed. Archimedes 1995, p. 84/
4. Pațac Filip. *History of trade and tourism*. Eurostampa Publishing House, Timisoara, 2008. p. 56-57.
5. Prisoner Valeriu. *Tourism in Romania*. Encyclopedia of Romania. vol. IV, Imprimeria Națională, Bucharest, 1943.
6. Sav V. *ONT Carpați, a company with a history of 76 years, ends in bankruptcy*. URL: <https://adevarul.ro/economie/ont-carpati-societate-cu-o-istorie-de-76-de-ani-1260987.html> (date of publication 15.10.2021).
7. *Brief history*. <https://turismul-romaniei.weebly.com/scurt-istoric.html>
8. Vitanos C. A. *The image of Romania through tourism, fairs and universal exhibitions, in the interwar period*. 2013. Little Wallachia.